VGR Analys 2021:2
Koncernkontoret
2021-01-19

Samling ger kraft?

Processutvärdering av Kraftsamling och handlingsplan fullföljda studier 2017-2020

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Innehåll

Innehåll....2
1. Inledning....3
2. Utvärderingens syfte....3
3. Bakgrund – fullföljda studier....4
3.1 Kraftsamlingen för fullföljda studier....5
3.2 Organisering....8
3.3 Fullföljda studier i styrdokument....10
4. Nytta, resultat och framtid....11
4.1 Betydelsen av fullföljda studier....11
4.2 Nytta av Kraftsamlingen....15
4.3 Samverkan....18
4.4 VGRs roll vad gäller arbetet (HP och Kraftsamlingen)....22
4.5 Handlingsplanen och delområden för fullföljda studier....24
4.6 Framtid....25
5. Sammanfattande övergripande kommentarer....28

1. Inledning

Insatser för att öka antalet ungdomar med fullföljd grundskola och gymnasieutbildning är en av fem rekommendationer kopplat till VG2020 – strategin för tillväxt och utveckling i Västra Götaland 2017-2020. Rekommendationerna utgör områden för kraftsamling där det krävs särskilt fokus på samverkan mellan olika aktörer för att nå framgång.

Handlingsplan fullföljda studier 2017–2020 antogs av regionfullmäktige 2017-01-31 och ligger till grund för Västra Götalandsregionens arbete med kraftsamlingen att fler elever ska lämna grund- och gymnasieskolan med godkända betyg. Handlingsplanen beskriver VGR:s inriktning för fullföljda studier och ska ligga till grund för intern och extern samverkan inom området.

2. Utvärderingens syfte

Frågeställningar som behandlats i utvärderingen är:

- Vad har kraftsamlingen från Västra Götalandsregionens sida haft för betydelse för arbetet med fullföljda studier internt, på kommunal nivå och inom det civila samhället? Har arbetet med fullföljda studier integrerats i styrdokument och överenskommelser?
- Vilken nytta har kraftsamlingen bidragit till?
- Hur har samverkan inom kraftsamlingen fungerat? Har det resulterat i nya sätt att närma sig frågorna? På vilket sätt?
- Har Västra Götalandsregionens roll blivit tydligare i och med kraftsamlingen? På vilket sätt?
- Är delområdena i handlingsplanen fortsatt aktuella att fokusera på, eller finns det andra viktiga faktorer att inkludera i det kommande arbetet?
- Hur ska arbetet med fullföljda studier organiseras i Västra Götaland framöver? Vilka aktörer behöver involveras och hur bör ansvarsfördelningen se ut?

Genomförande och metod

Utvärderingen har genomförts av Åsa Rydin Svenberg och Monica Emanuelsson vid enheten samhällsanalys, koncernkontoret regional utveckling. De metoder som använts i utvärderingen framgår i tabellen nedan.

Tabell 1: Utvärderingsmetoder

Metod	Kommentar
Intervjuer	Semistrukturerade intervjuer med: • Kommunalförbundsdirektörer respektive utbildningsansvariga i kommunalförbunden. Kommunalförbunden har i vissa fall önskat att ytterligare medarbetare ska delta. • Representanterna i intern styrgruppen har intervjuats.

Genomgång och analys av material	• Remissvaren för nya RUS:en i oktober 2020 för att belysa det kommunala perspektivet. • Relevanta styrdokument • Enkät till folkhälsostrategerna i Västra Götaland[1] • Enkät till tjänstepersoner inom VGR som på olika sätt arbetar med kraftsamling fullföljda studier[2]

3. Bakgrund – fullföljda studier

Det faktiska ansvaret att de barn och unga som går i skolan får godkända betyg ligger hos kommuner och utbildningsanordnare. Men utifrån ett bredare perspektiv berör området fullföljda studier även frågor som till exempel skillnader i livsvillkor och hälsa där bland annat VGR har ett ansvar. I VGR:s handlingsplan för fullföljda studier 2017-2020 uttrycks att man ska se på sin verksamhet kopplat till målet att fler elever lämnar grund- och gymnasieskolan med godkända betyg och ställa sig frågan ”Vad kan vi göra bättre?”.

I regionens årsredovisning från 2016 lyfts att VGR tillsammans med kommunerna har inlett ett samarbete inom ramen för kraftsamling för fullföljda studier[3]. Det bedöms knyta samman arbetet med såväl regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2020 (VG2020) som Framtidens hälso- och sjukvård[4] som var VGR:s måldokument för hälso- och sjukvård när handlingsplanen togs fram. Det finns alltså ett fokus på frågan fullföljda studier på en övergripande strategisk nivå även om utvärderingen i första hand berör kraftsamlingen fullföljda studier och VGR:s handlingsplan.

Det är viktigt att lyfta att det även innan kraftsamlingen och handlingsplanen fanns fokus på fullföljda studier. Exempelvis genomförde dåvarande folkhälsokommittén insatser för att stimulera skolor att förebygga skolavhopp och för att främja elevers hälsa.

Västra Götaland 2020 (VG2020)

Västra Götaland 2020 (VG2020) sätter ramarna för arbetet med tillväxt- och utveckling i Västra Götaland under perioden 2014-2020. Kortfattat kan sägas att VG2020 berör frågan om fullföljda studier på två sätt. Området ingår i den prioriterade frågan *Arbeta för att fler fortsätter studera efter gymnasiet och avhoppen från skolan minskar*. Därtill ställde sig beredningen för hållbar utveckling (BHU) bakom fem rekommendationer i juni 2015. BHU:s rekommendationer ska ses som områden där det finns samordningsvinster att göra genom att kommuner, kommunalförbund och region inte bara delar mål och strategier utan

[1] Utvärderingen har fått ta del av en enkät till folkhälsostrategerna sommaren 2020. Syftet med enkäten var att få en bild av strategernas och kommunernas prioritering av fullföljda studier samt samla in underlag inför planering av framtida kraftsamling i den kommande RUS:en. Det var sammanlagt 46 svar som kom in vilket täcker 42 av kommunerna då fem av svaren som inkom avsåg Göteborgs olika stadsdelar.
[2] Utvärderingen har fått ta del av en enkät som från tjänstepersoner inom VGR som på olika sätt arbetar med kraftsamling fullföljda studier.
[3] https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/workspace/SpacesStore/45f7559f-555a-4539-a350-3db70f5861f2/Regionfullm%c3%a4ktige%202017-04-04%20Handling%20bilaga%20%c3%85rsredovisning%20VGR.pdf?a=false&guest=true
[4] Beslutades vid regionstyrelsen hösten 2012 och ersattes 2017 av Strategi för hälso- och sjukvårdens omställning i Västra Götalandsregionen.

arbetar och kraftsamlar tillsammans kring just de områdena. En av de fem rekommendationerna är *insatser för att öka antalet ungdomar med fullföljd grundskola och gymnasieskola*.

Framtidens hälso- och sjukvård

I Framtidens hälso- och sjukvård lyfts målet om att *psykisk ohälsa ska minska och stärka första linjens vård*. Detta berör frågan om fullföljda studier utifrån vad som tas upp i handlingsplanen.

3.1 Kraftsamlingen för fullföljda studier

Enligt hemsidan för kraftsamlingen fullföljda studier[5] ska kraftsamlingen ses som det samarbete som sker mellan VGR, kommunerna och andra aktörer. Kraftsamlingen benämns även i vissa fall som VGR:s kraftsamling för fullföljda studier[6]. Handlingsplanen ska i sin tur ses som VGR:s konkretisering av egna insatser som bidrar till att skapa förutsättningar för barn och ungas skolframgång. Planen arbetades fram med representanter från olika verksamhetsområden under ledning av en tvärsektoriell direktörs- och chefsgrupp. Det mål som finns uttalat är att alla elever ska lämna grund- och gymnasieskolan med godkända betyg.

Som togs upp tidigare har kraftsamlingen bland annat sin grund i VG2020 och rekommendationen om insatser för att öka antalet ungdomar med fullföljd grundskola och gymnasieutbildning. De områden som ingår i kraftsamlingen överensstämmer med de delområden som fastställts inom handlingsplanen för fullföljda studier 2017-2020:

- Samverkan
- Psykisk hälsa
- Livsvillkor och levnadsvanor
- Studiemotivation
- Migration och utbildning

I handlingsplanen lyfts ett perspektiv kring satsningar utifrån generella och riktade insatser där de generella är basen som vänder sig till alla barn medan de riktade/specifika vänder sig till vissa barn, en riskgrupp eller ett visst problem.

[5] https://www.vgregion.se/regional-utveckling/verksamhetsomraden/folkhalsa/kraftsamling-fullfoljda-studier/, 201201.
[6] https://www.vgregion.se/regional-utveckling/verksamhetsomraden/folkhalsa/kraftsamling-fullfoljda-studier/samverkan/forskningsplattform-for-barn-och-ungas-halsa-och-livsvillkor/

Figur 1: Generella och riktade insatser

Källa: Handlingsplan fullföljda studier

Kunskapsspridning

Utöver informationen nedan framgår i de årliga uppföljningarna av handlingsplanen att flera olika kunskapsspridande aktiviteter har genomförts på olika nivåer och såväl internt som externt. Inom ramen för satsningen har till exempel en större årlig regional konferens genomförts. Syftet med den har varit att sprida kunskap om kraftsamlingen och det arbete som pågår runt om i Västra Götaland samt vara en arena för organisationsöverskridande möten. Temat på konferensen har varierat:

- Fullföljda studier – På väg med gemensam kraft (2017)
- Verktyg för komplexa utmaningar – Hur kan vi arbeta för fullföljda studier? (2018)
- Fullföljda studier – För liv och Framtid! (2019)
- Tillsammans för fullföljda studier (2020)

De två första åren var antal deltagare runt 400 personer och därefter har deltagandet ökat till att uppgå till cirka 600 personer vid 2020 års konferens. Majoriteten av deltagarna kommer från kommuner, till exempel uppgick andelen till 55 procent vid 2020 års konferens. På konferensen fanns deltagande från 42 av 49 kommuner. Näst största aktörsgruppen var deltagare från VGR (12 %). Till 2019 års konferens gjordes en deltagaranalys. Det var då drygt 60 procent (293 deltagare) av deltagarna som kom från kommuner med en spridning på 35 kommuner. Göteborg hade då flest deltagare, följt av Mölndal, Borås och Härryda. Dessa fyra stod för drygt hälften av kommunrepresentanterna. Även på konferensen 2019 var VGR:s deltagande den näst största gruppen (14 procent). Vid konferensen fanns ett deltagande även av andra aktörer, till exempel deltog akademin (5 deltagare), myndigheter respektive samordningsförbund (6 deltagare respektive) samt idéburna organisationer (10 deltagare).

Fem delområden

Nedan återfinns kortfattat vad som ingår inom ramen för de fem delområdena utifrån vad som lyfts i handlingsplanen.

En utgångspunkt som lyfts är att komplexa problem kräver ***samverkan*** mellan flera aktörer. På hemsidan anges att för att ”undvika friktion och gränskonflikt behövs det

fungerande metoder för kommunikation och tillit”. De utmaningar som lyfts i handlingsplanen för att främja samverkan är bland annat kommunikation över organisations-/förvaltnings-/myndighetsgränser, kunskap om varandras uppdrag och tid att samlas. Det lyfts också att arbetet behöver ta sin utgångspunkt i ordinarie styrnings- och ledningsstrukturer samt ordinarie verksamhet för att bli hållbart.

Området för ***psykisk hälsa*** lyfts upp då psykisk ohälsa i barndomen leder till sämre skolresultat och sämre framtidsutsikter i vuxenlivet. De tidiga åren ses som en viktig tidpunkt för insatser som motverkar ojämlikheter i skolresultat men även ojämlikhet i hälsa. Identifierade utmaningar är att hälsofrämjande arenor inte når alla familjer och därmed barn och unga på samma sätt. Det handlar bland annat om att skapa förståelse för föräldrarnas förutsättningar och vidareutveckla arbetsmetoder. Det handlar även om att möjliggöra en god relation och tillit till vården genom ett bra bemötande. Detta delområde handlar även om att aktivt arbeta normmedvetet för att förebygga ungas psykiska hälsa. Utmaningar som lyfts kopplat till detta är bland annat tillgänglighet och kvalitet i insatser samt välfungerande samverkan. Satsningar inom området har bland annat rört ökad kommunikation, nya metoder och program samt verktyg.

I området som berör ***livsvillkor och levnadsvanor*** lyfts att långvariga ogynnsamma livsvillkor som till exempel ekonomisk knapphet, föräldrars arbetslöshet och trångboddhet är sådana som kan starta stressmekanismer hos barn vilket påverkar den kognitiva förmågan och ökar risken för psykisk ohälsa, vilket i sin tur underminerar barns skolgång och hotar skolresultaten. Utmaningar som lyfts fram i handlingsplanen är bristen på kunskapsunderlag som lyfter varför och på vilket sätt en brist på ekonomiska resurser leder till ohälsa och vilka strukturer/maktförhållanden som skapar ojämlikhet. Vidare handlar det om att tidigt identifiera barn och unga i utsatta familjer. Ytterligare en utmaning är brist på kunskap som inkluderar behovet av kompensatoriska verktyg som särskilt riktas till barn och unga i utsatta familjer. Exempel på satsningar är handlar bland annat om fysisk aktivitet, mat och annat.

Studiemotivation är ett område som har fokus på att stärka kopplingarna mellan studier och arbetsliv. En koppling till arbetslivet sägs i handlingsplanen kunna ge ökad inspiration där även studie- och yrkesvägledning kan spela en viktig roll. Utmaningar som identifierats är att stimulera intresset för studier från tidiga insatser i grundskolan till kompletterande studievägar för ungdomar som läser in gymnasiekompetens på folkhögskolan. Vidare är erfarenhet och kunskap viktigt för att visa på framtidsmöjligheter. Ytterligare utmaning är att omsätta kunskap och förståelse kring diskriminerade mönster på arbetsmarknaden.

I handlingsplanen lyfts även att barn och unga med migrationsbakgrund står inför särskilda utmaningar och risk för problematik kopplat till psykisk ohälsa. Utmaningar som lyfts i handlingsplanens område ***migration och utbildning*** är att hinna med och täcka upp för behoven av hälsoundersökningar av asylsökande och nyanlända. Det finns även utmaningar att nå bland annat familjer i eget boende, liksom att de genomförda lagförändringarna försvårat arbetet med stöd, hälsa och utbildning. Insatser här handlar om att genom hälso- och sjukvårdsinaster och kontakt med näringslivet kunna visa på framtidsmöjligheter.

3.2 Organisering

Det finns vissa svårigheter att särskilja kraftsamlingen fullföljda studier från handlingsplanen. Därför beskrivs nedan hur VGR organiserar sig kopplat till handlingsplanen. Då kraftsamlingen lyfts bidra till VG2020 och Framtidens hälso- och sjukvård ges här även en bild över det formella organiserade samarbetet mellan region och kommunalförbund. Det finns alltså ett fokus på frågan fullföljda studier på en övergripande strategisk nivå även om utvärderingen i första hand berör kraftsamlingen fullföljda studier och VGR:s handlingsplan.

Handlingsplanen

Handlingsplanen togs fram med bakgrund av att dåvarande folkhälsokommittén 2017 fick i uppdrag av regionstyrelsen att presentera förslag på regiongemensamma åtgärder inom fullföljda studier. Ansvar för handlingsplanen ligger numera på regionstyrelsens beredning för folkhälsa och social hållbarhet. Arbetet leds av avdelning social hållbarhet[7] med en ansvarig huvudprocessledare. Hens uppdrag är att följa upp, stödja och vid behov driva på rekommenderade utvecklingsområden. Det är dock viktigt att här poängtera att ansvaret för genomförandet av olika aktiviteter och metodutveckling ligger på respektive berörd nämnd, styrelse och beredning. Detta lyfts fram som en viktig princip för att uppnå långsiktig hållbarhet i utvecklingsarbetet. Arbetet är organiserat via en styrgrupp och en beredningsgrupp. En kortare tid i uppstartsfasen fanns även en processgrupp. I tabellen nedan anges respektive grupps uppgifter.

Tabell 2: Ansvarsfördelning

Gruppering	Formering respektive uppgift
Styrgrupp	Gruppen leds av avdelningschefen för social hållbarhet. Därtill ingår direktörer och chefer för hälso- och sjukvård, kommunikation samt regional utveckling. Gruppens uppgift är att besluta om större inriktningsfrågor. De föreslår även årligen ett antal rekommenderande utvecklingsområden inom handlingsplanens delområden.
Beredningsgrupp	Gruppen består av avdelnings-/enhetschefer från koncernstab hälso- och sjukvård, koncernstab regional utveckling samt avdelning data och analys. Gruppens uppgift är förankring, avstämning och övergripande strategiska vägval. Från och med sommaren 2018 är beredningsgruppen även styrgrupp för arbetet med sociala investeringsmedel (SIM).
Processgrupp	Gruppen som endast fanns en kortare tid bestod av regionutvecklare från koncernstab regional utveckling och en kommunikatör. Uppgifter för gruppen var det löpande och övergripande arbetet.

[7] Tidigare avdelning folkhälsa.

Samverkansytor VGR och kommunalförbund

Det finns flera olika samverkansytor mellan VGR och kommunalförbunden. Det handlar om en mer övergripande organiserad samverkan där olika frågor diskuteras men även konkreta nätverk för fullföljda studier. Nätverken beskrivs i ett avsnitt längre ner.

Vad gäller VG2020 är dess genomförande och uppföljning en fråga hos Beredningen för hållbar utveckling (BHU). Arbetet i BHU bereds av *Västgruppen* som består av chefer vid koncernstab regional utveckling[8] och koncernavdelning kultur, chefer vid kommunalförbunden, Västkom och Business Region Göteborg. I Västgruppen finns fullföljda studier som en del av ordinarie uppdrag utifrån prioriteringarna i VG2020.

Kopplat till VG2020 finns även s.k. överenskommelser mellan kommunalförbunden och VGR:s regionutvecklings-, kultur respektive miljönämnd. Överenskommelserna avser årliga medel till genomförandet av VG2020. Inom ramen för överenskommelserna lyfts vissa roller och ansvar. Bland annat åtar sig kommunalförbunden att samverka med medlemskommunerna och andra aktörer i delregionen, med övriga kommunalförbund och med VGR. VGR i sin tur åtar sig bland annat att samverka med delregionerna och koordinera genomförandet av VG2020. I överenskommelserna anges även vad medlen ska användas till, bland annat har medel sedan 2018 varit öronmärkta för att arbeta med att utveckla en delregional samverkan kring kompetensplattformsarbetet[9]. Vad gäller kulturmedlen ska en del av dessa gå till delfinansiering av tjänst vars huvudsyfte bland annat är att utveckla strukturer och nätverk som länkar samman kommuner, kulturliv, näringsliv och det civila samhället samt utgöra en resurs för genomförande av Västra Götalands regionala kulturplan.

Frågor som rör hälso- och sjukvård samt socialtjänst och vård och omsorg har en annan samverkansyta. Det politiska samrådsorganet SRO finns mellan Västkom och VGR. I en beredningsgrupp vid Västkom som består av representanter från kommunalförbunden bereds samverkansfrågor som ska behandlas i vårdsamverkan Västra Götaland (VVG). Det är inom vårdsamverkan som samverkan sker mellan kommunerna och VGR. Ett område för samverkan är bland annat barn och unga.

Nätverk för fullföljda studier

De fyra kommunalförbunden arbetar något olika med kraftsamlingen. Det handlar om vilket mandat de har från kommunerna. Detta i sin tur påverkar organiseringen. Inom arbetet med handlingsplanen för fullföljda studier har en nätverksstruktur med tre samverkansnivåer byggts för erfarenhets- och kunskapsutbyte. ***Projektnätverket*** syftar till att utbyta erfarenheter mellan större pågående projekt, till exempel *En skola för alla* och *Plug Innan*. Deltagare är aktuella projektägare samt berörda tjänstepersoner från VGR. I årsrapport 2020[10] för handlingsplanen lyfts att även om flera stora projekt avslutas inom kort finner man ett stort värde av att ha kvar projektnätverket även fortsättningsvis.

[8] Regionutvecklingsdirektör samt cheferna vid avdelningarna kollektivtrafik och infrastruktur, FoUU samt miljö. Chefen för avdelningen social hållbarhet har ingen ordinarie plats men deltar vid behov.
[9] År 2010 fick VGR i uppdrag av regeringen att upprätta en kompetensplattform i Västra Götaland. Plattformen ska bidra till bland annat ökad kunskap och översikt inom kompetensförsörjning och utbildningsområdet samt ökad samverkan kring kompetensförsörjning och utbildningsplanering.
[10] Dnr RS 2019-00310.

Det regionövergripande nätverket ska på en mer strategisk nivå möjliggöra erfarenhetsutbyte mellan delregionerna samt sprida resultat till politiska organ. Däri består deltagarna av utbildningsansvariga i respektive kommunalförbund samt tjänstepersoner från regional utveckling och kunskapscentrum för jämlik vård inom VGR.

3.3 Fullföljda studier i styrdokument

Fullföljda studier nämns i flera olika styrdokument. Som tidigare lyfts finns till exempel fullföljda studier med som en prioriterad fråga i VG2020 och har förtydligats som en av fem rekommendationer beslutade av BHU. I halvtidsutvärderingen av VG2020[11] lyftes som exempel på resultat inom aktuellt VG2020-område bland annat handlingsplanen Fullföljda studier inklusive den årliga konferensen, kartläggning kopplat till skolavhopp och projekten *En skola för alla* och *Fullfölja studier i GR*.

Utöver VG2020 finns andra såväl delregionala som regionala styrdokument. Nedan beskrivs de delregionala genomförandeplanerna då dessa har lyfts upp i intervjuerna samt skrivningar om fullföljda studier i regionala nämnder/styrelsers detaljbudgetar.

Delregionala genomförandeplaner

Kopplat till de överenskommelser mellan Västra Götalandsregionen och kommunalförbund samt BRG som lyftes ovan finns även delregionala genomförandeplaner. I dessa planer fanns en möjlighet på delregional nivå att prioritera ett mindre antal av VG2020-frågorna. Boråsregionen och Fyrbodal valde i sin genomförandeplan att inte prioritera VG2020-frågan *Arbeta för att fler fortsätter studera efter gymnasiet och avhoppen från skolan minskar.* Detta lyftes i intervjun med Boråsregionen ha påverkat betydelsen och möjligheten att driva vissa frågor. Det innebär dock inte att frågan inte är aktuell och i intervjun lyftes att det ser annorlunda ut kopplat till den kommande RUS:en. I Fyrbodal tog de enligt uppgift tag i frågan genom att den aktualiserades i Västgruppen. De har därefter haft en roll och gett stöd i kraftsamlingen.

Detaljbudgetar VGR

Fullföljda studier är något som även kommer fram i flera av VGR:s detaljbudgetar. Detta stödjer bilden av att fullföljda studier går in i många olika områden och visar samtidigt på såväl bredd som betydelse för frågan. I *Regionfullmäktiges* budget för 2018, 2019 och 2020 lyfts att elever som inte fullföljer sin skolgång med fullständiga betyg som en viktig utmaning för samhället och folkhälsan. Kraftsamlingen för fullföljda studier är här en utpekad insats där folkhögskolorna och naturbruksgymnasierna nämns som viktiga aktörer internt. Kraftsamlingen ska även involvera kommunerna och andra aktörer i bred samverkan. Därutöver nämns fullföljda studier i ytterligare nio nämnder/styrelsers detaljbudgetar under motsvarande period.

Regionstyrelsen beskriver processen kring kraftsamling fullföljda studier som en prioriterad fråga inom målet om att ”skillnader i livsvillkor och hälsa ska minska” samt kopplat till fokusområdet ”bryta utanförskap och segregation”. Det utgör ett riktat uppdrag till beredningen för social hållbarhet och handlar om att leda den övergripande processen, att årligen följa upp och att lämna förbättringsförslag inför det fortsatta arbetet.

[11] Är vi på rätt väg? Halvtidsutvärdering VG2020, Kontigo 2017. https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/workspace/SpacesStore/18560ba6-1bea-485c-8ece-74842dccf33f/Halvtidsrapport%20VG2020_171011.pdf?a=false&guest=true

Handlingsplanen för fullföljda studier beskrivs fokusera på ”VGR:s roll och rådighet i strävan att öka antalet unga med fullföljd grundskola och gymnasieutbildning”.

Regionutvecklingsnämnden beskriver arbetet med kraftsamling fullföljda studier som ett prioriterat område med koppling till VG2020. Sociala investeringar i samarbete med hälso- och sjukvård och kommunerna beskrivs som en del av kraftsamlingen. Nämnden säger sig särskilt beröras av rekommendationen om att ”utveckla samverkansstrukturen mellan VGR och samtliga kommunalförbund”. Därtill har nämnden beslutat om en särskild utlysning på 5 miljoner kronor till science centers för insatser inom fullföljda studier.

Kulturnämnden utökade 2018 ramanslaget till folkhögskoleförvaltningen för att möjliggöra ökat arbete för fullföljda studier. Därefter beskrivs att kulturnämnden kommer att utveckla dialogen med folkhögskolorna för att forma en samverkan med kulturinstitutioner kopplat till insatser inom handlingsplan för fullföljda studier. Stödet till studieförbund, läsfrämjande projekt samt insatser för fysisk aktivitet hos barn och unga nämns som relevanta i sammanhanget.

Folkhögskoleförvaltningen ser samhällsutmaningen ”Individer som inte fullgjort sina gymnasie- eller grundskolestudier” som en av de samhällsutmaningar de arbetar aktivt med. De anger inga specifika insatser eller utpekade projekt, utan beskriver det som en del av deras ordinarie verksamhet. Som en del i deras grunduppdrag från staten erbjuder de exempelvis utbildningar för att uppnå grundskole- och gymnasiekompetens samt olika typer av etableringskurser för nyanlända. För år 2020 listas en antal indikatorer för att följa måluppfyllelsen, som till stor del handlar om hur många deltagare som fullföljt sina studier. *Naturbruksstyrelsen* nämner i sin detaljbudget för 2019 att de ska prioritera insatser som leder till ökat elevantal och ökad andel elever som fullföljer sina studier.

För *Hälso- och sjukvårdsnämnderna* är hälsofrämjande insatser för barn och unga samt fullföljda studier ett uttalat fokusområde, liksom att stödja implementeringen av handlingsplanen. Insatser som leder till fullföljda studier ska prioriteras då gymnasiebehörighet ses som ett viktigt bidrag till en god och jämlik hälsa. Gemensamma strategier och former för uppföljning av målet om fullföljda studier ska utvecklas mellan regionala och kommunala vårdgivare, liksom en god samverkan med elevhälsovården. Insatser som nämns är exempelvis familjecentrerat arbetssätt, tillgängliga familje- och ungdomscentraler och en regional elevhälsodatabas. Vidare beskrivs att vårdgivarna ska ha rutiner för att tidigt upptäcka barn som mår dåligt, tillämpa metodmaterialet ”En förälder blir till” och erbjuda alla föräldrar minst två hembesök från BVC.

4. Nytta, resultat och framtid

Följande avsnitt ska ge en bild över utvärderingens resultat baserat på genomförda intervjuer och annat underlagsmaterial. Det är här viktigt att ha i åtanke, som tidigare nämnts, att det i utvärderingen är svårt att specifikt avgöra vad kraftsamlingen har bidragit till då frågan om fullföljda studier är något som lyfts på flera olika sätt, även innan det blev en uttalad kraftsamling.

4.1 Betydelsen av fullföljda studier

Att fullföljda studier är och fortsatt kommer att vara en viktig fråga visas tydligt i

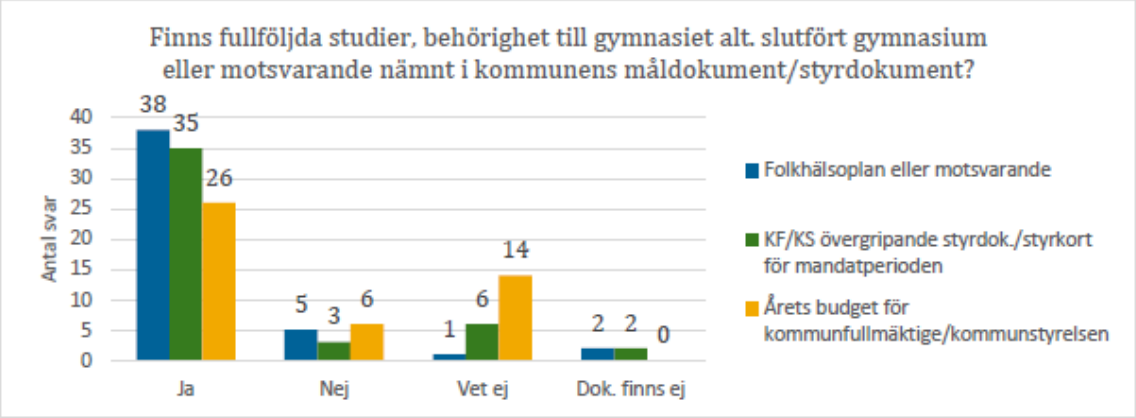
intervjuerna. Det stödjs också i att fullföljda studier är en av fem VG2020-rekommendationer samt föreslås vara en kraftsamling även i den kommande RUS:en. Att frågan även har en bredd är tydligt utifrån att många olika aspekter av frågan lyfts fram på olika sätt. Det handlar om unga människor utifrån till exempel utbildning, arbetsmarknad, skolhälsa, psykiatri, folkhälsa, individens utveckling, kunskap och läsande och fysisk aktivitet.

Utifrån svaren från styrgruppen framgår att kraftsamlingen handlar om att sätta fullföljda studier i fokus. Många olika typer av satsningar lyfts upp utifrån att de bland annat syftar att bidra till målet att fler elever ska lämna grund- och gymnasieskolan med godkända betyg. Det handlar både om specifika projekt men även samverkansaktiviteter samt att få in fullföljda studier i uppdrag till befintliga verksamheter. Som togs upp i tidigare avsnitt visas även betydelsen av fullföljda studier tydligt vid genomgång av såväl styrdokument som detaljbudgetar. Det är dock utifrån intervjuerna inte helt tydligt att insatserna som lyfts har sin utgångspunkt i kraftsamlingen utan kanske snarare att kraftsamlingen är ett paraply för olika insatser inom fullföljda studier.

Fullföljda studier för folkhälsan

Att frågan om fullföljda studier är en primär fråga för kommunerna som ansvariga för skolan är en självklarhet. VGR:s avdelning för Social hållbarhet[12] är den som ansvarar för handlingsplanen fullföljda studier och då utifrån en koppling till folkhälsa. I samband med enkäten till folkhälsostrategerna ställdes en fråga om hur betydelsefullt fullföljda studier är för kommunerna. Enkätsvaren visar att det är en viktig fråga då merparten inkluderar fullföljda studier, behörighet till gymnasiet alternativt slutfört gymnasium eller motsvarande i kommunens måldokument/styrdokument.

Figur 2: Nämns fullföljda studier i kommunernas styrdokument?

Källa: Fullföljda studier och kommunerna, enkätundersökning bland folkhälsostrateger i Västra Götaland

Som figuren ovan visar finns frågan om fullföljda studier med i styrdokument och/eller måldokument hos flertalet kommuner även om det är 14 respondenter som inte vet och 6 som svarar nej på frågan om området är med i budgeten. Något som också lyfts är att

[12] Fram till 2019 fanns avdelningen folkhälsa respektive mänskliga rättigheter.

fullföljda studier som begrepp inte alltid är en självklarhet då man pratar om folkhälsoarbete kring barn och ungas hälsa och fritid.

Det är drygt 80 procent av respondenterna som anger att fullföljda studier eller liknande är med i kommunens folkhälsoplan eller motsvarande. På frågan om fullföljda studier/barns och ungas förutsättningar för skolframgång har berörts i politiska forum i deras kommun under det senaste året svarar 89 procent att det har berörts i folkhälsoråd eller motsvarande. Resterande menar att det inte har berörts i detta forum. Enligt en sammanställning av enkäten lyfter de som svarar nej på frågan att ”de har insatser med bäring på området men inte specifikt nämner fullföljda studier”. På frågan om fullföljda studier/barn och ungas förutsättningar för skolframgång har berörts i kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige svarar cirka 57 procent att det har gjort det medan resterande (cirka 43 procent) att de inte vet.

En fråga för delregional nivå

I intervjuerna med kommunalförbunden framgår att fullföljda studier är något man arbetar med. När arbetet inleddes varierar, men i intervjuerna framgår att några av dem startade upp betydligt tidigare än 2017.

För Göteborgsregionen har fullföljda studier varit en fråga som de arbetat med sedan 2007-2008. Exempel på projekt som lyfts är *PlugIn* som startade 2012 med målsättningen att pröva nya metoder för att få fler elever att fullföljda sina gymnasiestudier. Därefter startade bland annat *PlugInnovation* och *Plug Innan*. Den förstnämnda är en digital kunskapsbank och en projektstödjande verksamhet medan den andra handlar om att hjälpa skolor i att utveckla och systematisera arbetet med elever i årskurs 5-9 i riskzon. Den betydelse GR ser av kraftsamlingen är att det har underlättat synkningen mellan VGR och kommunerna där VGR kan föra in ett folkhälsoperspektiv utifrån till exempel barn och ungdomspsykiatri (BUP).

Även kommunalförbundet i Skaraborg har jobbat med fullföljda studier under en längre tid. Under hösten 2013 startade till exempel projektet *Fullföljda studier* med syftet att utveckla gemensamma strategier som skulle gynna Skaraborgs femton kommuner. Det genomfördes i samband med detta även en kartläggning[13] för att se på vilket behov av stöd som verksamheterna hade. Ett annat projekt som lyfts här är *Vägledning i livet* med syfte att bygga en fungerande och uppdaterad SYV-funktion. Deltagare i detta projekt fick även möjlighet att delta i projektet *Fullföljda studier* i syfte att stödja elevers närvaro i skolan.

Ett större projekt som pågick 2017-2020 var ESF-projektet *En skola för alla* (SKA-projektet). Här ingick Fyrbodal, Sjuhärad och Skaraborg. Målgrupp för projektet var unga mellan 15-19 år och cirka 400 ungdomar deltog i aktiviteter. Projektet ledde enligt uppgift till ”att individer som tidigare velat hoppa av sina studier istället stannade kvar för att slutföra sin skolgång, alternativt fann nya utbildningsvägar som ledde dem till arbetsmarknaden”.[14] Enligt Boråsregionen var det i och med detta projekt som kommunalförbundet fick fart i arbetet med fullföljda studier. Till exempel etablerade man ett nätverk för de aktivitetsansvariga i kommunerna och frågan fick enligt uppgift även

[13] https://skaraborg.se/globalassets/folkhalsa-susanne/kartlaggningsrapport_fullfoljda-studier-2014.pdf
[14] https://www.borasregionen.se/var-verksamhet/utbildning-och-kompetens.html, 20201110

utrymme på skolchefsmötena. Enligt intervjun med Boråsregionen innebar SKA-projektet att de i sin tur att de nu även deltar i det pågående *VI-projektet*[15] som syftar till att skapa goda förutsättningar för att unga vuxna ska kunna styra sin framtid.

Utöver att Fyrbodal var med i SKA-projektet samt deltar i VI-projektet lyfter de på sin hemsida insatsen *Hälsokällan*[16]. Det är en verksamhet som syftar till att främja barn och ungdomars hälsa samt verka för att alla barn och ungdomar ska ha tillgång till hälsofrämjande levnadsvillkor under hela uppväxttiden. De beskriver att ett av fem fokusområden är just fullföljda studier. De har bland annat startat upp ett processtöd till skolenheter som har elever i årskurs 5-9 med målet att öka andelen behöriga elever till de nationella programmen på gymnasiet.

Både hälso- och sjukvård och regional utveckling

För att visa på betydelsen av fullföljda studier lyfts olika satsningar i intervjuerna med representanterna från styrgruppen. Som redan nämnts och som vissa intervjupersoner även påpekar är en del av åtgärderna sådana som startade upp innan kraftsamlingen.

Med koppling till hälso- och sjukvården lyfts exemplet *Barnuppdraget* som är en utvecklingsplan för barn och ungas hälso- och sjukvård. Det handlar om att ”vården ska se till alla barns och ungdomars bästa möjliga hälsa och utveckling…”[17]. På hemsidan för barnuppdraget hänvisas till rapporten *Barn och unga – Komplexa behov och vägar framåt här*[18] där handlingsplanen fullföljda studier lyfts fram som ett av flera relaterat uppdrag. Med koppling till fullföljda studier lyfts i en intervju även *den regionala utvecklingsplanen för barn- och ungdomspsykiatrin 2017-2020*. Där anges att ”barn- och ungdomspsykiatrin kan bidra till måluppfyllnad genom att upprätthålla hög tillgänglighet för de barn och ungdomar som behöver specialistpsykiatrins resurser och för att ingen ska behöva vänta.”[19] Inom ramen för planen nämns till exempel metodutveckling för de barn och unga som av något skäl inte tar sig till skolan, s.k. hemmasittare.

Ett exempel med koppling till regionala utvecklingsfrågor är de *sociala investeringsmedlen* (SIM-medel), ett arbete som VGR startade upp 2012. Sedan 2017 är SIM-medlen en del av handlingsplanen/kraftsamlingen då de till stor del berör samverkan mellan kommunerna och VGR. För att föra ihop satsningarna har man under genomförandet integrerat styrgruppen för SIM-medlen med beredningsgruppen för fullföljda studier. Vad gäller fullföljda studier och kopplingen till folkhälsa och social hållbarhet har enligt uppgift handlingsplanen för fullföljda studier varit en utgångspunkt när VGR tagit fram den nya målen för social hållbarhet.

[15] Ansvarig för VI-projektet är folkhögskoleförvaltningen. Utöver kommunalförbundet i Sjuhärad deltar bland annat kommunalförbundet Fyrbodal, fyra folkhögskolor och 16 kommuner. Projektet medfinansieras av ESF.
[16] https://www.fyrbodal.se/projekt/valfardsutveckling/fullfoljda-studier/, 201220
[17] https://www.vgregion.se/halsa-och-vard/vardgivarwebben/vardskiftet/vi-staller-om-sjukvarden/barnuppdraget/
[18] HS 2018-00358.
[19] https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/31077/Regional%20utvecklingsplan%20f%c3%b6r%20barn%20och%20ungdomsspykiatrin%202017-2020.pdf?a=false&guest=true

Ett flertal satsningar med koppling till *Kulturstrategin för Västra Götaland*[20] lyfts kunna påverka målet för kraftsamlingen. Det handlar bland annat om satsningar på bibliotek och folkbildning. I kulturstrategin beskrivs till exempel att man ska ”främja alla barn och ungas lust att läsa och klara sina studier genom riktade fortbildnings- och inspirationsinsatser till folk- och skolbibliotekarier”. Ett konkret exempel som lyfts i intervjuerna är projektet *Bokstart* som involverar bibliotekarier i syfte att skapa möjligheter för små barn att utveckla ett språk. Inom ramen för projektet samverkar folkbibliotek, förskola och barnhälsovård. Inom folkbildningen finns prioriteringen att ”öka antalet invånare med fullföljda studier genom att utveckla samverkan med folkhögskolor, kommuner, kommunalförbund samt relevanta myndigheter”. Även begreppet ”vidgat deltagande” som används inom kulturstrategin sägs ligga i linje med kraftsamlingen utifrån att man vill nå de unga man inte annars når. Här anges olika kulturaktörer ha en roll, till exempel museer och samtida cirkus.

4.1.1 Utvärderingens kommentarer

Bilden som ges i såväl bakgrundskapitlet och i intervjuer är att fullföljda studier är ett viktigt område för de deltagande aktörerna och på såväl delregional som regional nivå. Till exempel har området fullföljda studier integrerats i styrdokument på flera nivåer. Det bedöms som förhållandevis tydligt vad som ingår i handlingsplanen med sina årliga återrapporteringar till regionstyrelsen. Intervjuer och underlag visar även att det pågår många olika insatser och verksamheter med fokus på att få fler elever att lämna grund- och gymnasieskolan med godkända betyg.

Utvärderingen har visat att det handlar om ett gemensamt mål, men att många olika aspekter på frågan ingår. För någon aktör handlar det om att ha fokus på psykisk ohälsa medan det för andra handlar om läsande och fysisk aktivitet. Det är här handlingsplanens delområden som avgränsar. En aspekt som lyftes i enkätsvaren av folkhälsostrategerna handlar om att det inte är självklart att fullföljda studier är ett samlande begrepp när man till exempel pratar om folkhälsoarbete kring barn och ungas hälsa och fritid. Det kan här handla om att fullföljda studier är viktigt men inte det huvudsakliga målet. Den här aspekten är viktig att ha med sig i utvärderingen.

4.2 Nytta av Kraftsamlingen

I intervjuerna ställdes frågor kopplat till nyttan av kraftsamlingen. Det handlar om att visa på om och i så fall hur kraftsamlingen har skapat en förändring. Då en ökad samverkan är något som är centralt för kraftsamlingen valde vi i utvärderingen att ställa frågor specifikt om detta. Även om utveckling av samverkan kan ses som en nytta har vi valt att ha ett ha ett särskilt avsnitt (*4.3 Samverkan*).

Nyttan är begreppet ”fullföljda studier”

Från intervjuerna på regional nivå är det kanske främst är begreppet som är det viktiga. Det är begreppet som samlar olika aktörer och möjliggör att de kan driva på. Det är dock inte lika tydligt att det är begreppet kraftsamling utan snarare fullföljda studier som spelat en roll och att det har funnits ett gemensamt mål. I intervjuer nämns att det till exempel har

20 https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/29036/Kulturstrategi%20V%c3%a4stra%20G%c3%b6taland%202020-2023.pdf?a=false&guest=true

inneburit att man har kunnat mobilisera, lyfta upp den utmaningen som finns samt visa på att barn och unga är prioriterade. Bilden om det som genomförts hade gjorts oavsett kraftsamlingen varierar. I vissa fall har satsningen möjliggjorts därav, medan i andra fall har det har varit något man ändå skulle ha gjort. Kraftsamlingen innebär då ett sätt att synliggöra vad VGR och kommunerna satsar på. En intervjuad liknande det vid nollvisionen i trafiken där man sätter ”ett ord på det och så förstår människor bättre vad det handlar om”.

Ökad kännedom och kunskapsnivå

För att begreppet ska vara till nytta behöver det finnas en kännedom hos medarbetare hos olika aktörer. Detta är en svår fråga att svara på då den både handlar om vilken kontext den intervjuade befinner sig i och hur frågan har lyfts hos olika aktörer. Någon uttrycker att hen tror att kunskapen om begreppet är stor utanför VGR även om till exempel kommunalförbunden organiserar sig lite olika. Men samtidigt uttryckte en annan att det finns kunskap om handlingsplanen inom VGR:s verksamheter kopplat till barns hälsa.

Om kännedomen finns är dock inte samma som att dessa aktörer och enskilda medarbetare känner till vad som pågår inom ramen för kraftsamlingen, det vill säga man kan känna till att det pågår ett arbete men inte på vilket sätt. Frågor som lyfts är om till exempel skolor, rektorer, specialpedagoger har en kunskap om vilka ingångar det finns till VGR. Och hur ser kunskapen ut inom de olika hälso- och sjukvårdsnämnderna?

De årliga konferenserna och det stora deltagandet kan ses om ett bevis på att det finns ett intresse för frågan och att kunskapsförmedling har skett. I sammanställningen av enkäten till folkhälsostrategerna lyfts att seminarier och konferenser har varit uppskattade. De har bland annat bidragit till att hålla samman kraftsamlingen och öka kunskapen. Det handlar både om generell kunskapsspridning som spridning av exempel och metoder.

I samband med genomförandet av handlingsplanen har man årligen följt upp genomförandet. Detta skapar en möjlighet att visa vad VGR genomför inom området som har en potential till kunskapsspridning om samma uppföljning skedde på kommunal nivå.

Fler aktörer arbetar mot samma mål

Som lyfts tidigare är frågan om att få barn och unga att gå ut med godkända betyg en utmaning för skolor och kommuner. Här har under de senaste åren skett en förflyttning till en fråga för fler. Eller som en intervjuperson uttryckte det ”från att vara en ren skolfråga och handla om skolavhopp, till att bli ett mer helhets- och individperspektiv”. Över tid har detta därmed inneburit att man har fått ta in fler olika perspektiv. Genom att fler blir involverade och att frågan har blivit en regional utvecklingsfråga har i sin tur möjliggjort att delar av regionen har kunnat agera lite mer operativt. Vilket uppdrag respektive kommunalförbund har varierar men till exempel Skaraborgs kommunalförbund har numera fått ett tydligt uppdrag från skolcheferna genom det nätverk som finns. Ett annat kommunalförbund uttrycker det att kraftsamlingen har inneburit att de har fått ett ”mandat” att jobba med frågan. Vilket i sin tur innebär att ”vi har någonting i ryggen när vi kontaktar kommunerna angående medverkan i till exempel ESF-projekt.”

4.2.1 Utvärderingens kommentarer

En viktig utgångspunkt när man talar om vilken nytta något har skapat är syftet med insatsen. I handlingsplanen anges att syftet med kraftsamlingen dels är att synliggöra de insatser Västra Götalandsregionen deltar i och som bidrar till målet och dels att skapa synergier, exempelvis spridning av lärandeexempel eller att förmedla kontakter för samverkan i Västra Götaland". På hemsidan för Kraftsamling fullföljda studier[21] anges att kraftsamlingen är namnet på det samarbete mellan Västra Götalandsregionen, kommunerna och andra aktörer, som handlar om hur vi ska få våra elever att gå ut skolan med godkända betyg. En fråga kopplat till detta är om syftet i handlingsplanen är en gemensam bild eller om det snarare är Västra Götalandsregionens syfte med kraftsamlingen?

Som lyftes i föregående avsnitt visar utvärderingen att det pågår många olika insatser och verksamheter med fokus på fullföljda studier. Frågan är dock om insatserna skulle ha ägt rum ändå dvs utan själva kraftsamlingen? I och för sig kan man säga att utifrån syftet som anges i handlingsplanen spelar detta inte någon roll. Det handlar då snarare om ett gemensamt mål där många olika insatser läggs för att lyfta frågan och identifiera ett gemensamt problemområde. Vill man däremot se ett ökat eller utvecklat samarbete i och med kraftsamlingen så visar utvärderingen att det har genomförts flera olika insatser. Men flera av dessa hade redan startat innan handlingsplanen och kraftsamlingen och i vissa fall handlar det om nationella krav. Ett exempel är *Västbus* där de första riktlinjerna antogs 2005. Ett annat exempel är den *regionala utvecklingsplanen för barn- och ungdomspsykiatrin 2017-2020* som antogs i januari 2017 d.v.s. innan beslutet om handlingsplanen för fullföljda studier samt i utvecklingsplanen nämns att kraftsamlingen har bäring på BUPs verksamhet. I utvärderingen har vi inte haft möjlighet att värdera de satsningar som startade före 2017 för att se om kraftsamlingen har bidragit till ytterligare perspektiv. Det är möjligt och oavsett så kan man se kraftsamlingen som ett paraply eller en paketering av det som genomförs inom fullföljda studier och som då till exempel kan få en ökad spridning eller öka kunskapsnivån. Här blir då kunskapsförmedling som den årliga konferensen och forskningsnätverk av avgörande betydelse.

I handlingarna framgår det att handlingsplanen bottnar i såväl VG2020 som Framtidens hälso- och sjukvård. En fråga är då om man även ska se kraftsamlingen som ett svar på VG2020-rekommendationen samt att genomförandet ska bidra till att möta Framtidens hälso- och sjukvård? Den otydlighet som utvärderingen lyfter mellan vad som är handlingsplanen respektive kraftsamlingen behöver inte påverka själva genomförandet, men det skapar en svårighet för tydligheten. Det innebär till exempel att om frågorna som ställts i intervjuerna i första hand har utgått från kraftsamlingen och även delvis handlingsplanen finns en risk att samtalen i viss grad istället har berört fullföljda studier som område. Det innebär att utvärderingen bör sättas i det perspektivet och att det därmed inte är säkert att det specifikt är kraftsamlingen som bidragit till en specifik utveckling.

En viktig aspekt att ha med framöver i en kommande kraftsamling är att det bör vara tydligt både vad som ingår och vad som inte ingår. Eller som en intervjuad lyfte upp "Vem ska jobba med vad på vilken nivå?". För att öka nyttan och kraften i kraftsamlingen anser utvärderingen att det bör finnas en ökad tydlighet och struktur. En utgångspunkt kan här vara att kraftsamlingen är det vi gör gemensamt mellan kommuner, kommunalförbund och

[21] https://www.vgregion.se/fullfoljdastudier, 201220.

region med tydlig koppling till exempel RUS:ens innehåll som fokuserar på områden som kräver samarbete mellan organisationer och sektorer. Detta ligger i linje med det som lyfts i remissversionen av den kommande regionala utvecklingsstrategin. Där anges att ”en kraftsamling innebär att extra fokus läggs på stärkt samverkan och samordnat utvecklingsarbete inom området och att extra resurser riktas dit under perioden.”[22] Det innebär att en uppföljning av en kommande kraftsamling behöver kunna visa på att det har skett en förflyttning vad gäller samverkan och att även extra resurser läggs på insatser.

4.3 Samverkan

Att en viktig del är samverkan utifrån elevens bästa är alla överens om. Intervjuerna handlar därför snarare om vilken roll enskilda aktörer som skola, närhälsa, regional utveckling, BUP, socialtjänst, kultur och fritid med flera tar. Intervjuerna ger en bild av att samverkan har utvecklats över tid. Samverkan här handlar om såväl en strukturerad samverkan och en mer ad-hoc. Vidare handlar det både om en samverkan internt inom VGR och externt mellan till exempel region och kommunalförbund. Det är inte alltid tydligt att om det är kraftsamlingen i sig som bidragit till samverkan eller alternativt till vilken grad kraftsamlingen har bidragit. Det lyfts till exempel att det redan innan kraftsamlingen fanns ett samarbete med Västkom men samtidigt så kan ju samverkan, till exempel genom VG2020-rekommendationerna, ha vidareutvecklats genom kraftsamlingen.

En samverkan kräver minst två aktörer

Genom att flera aktörer arbetar inom samma område har en ”brygga” mellan aktörer och avdelningar skapats som i sin tur lett till en ökad samverkan. I början sågs det inte alltid som självklart varför VGR arbetade med frågan. Här har det dock enligt intervjuerna skett en utveckling. En aspekt som lyfts upp är att samverkan bara kan ske om man är flera aktörer och att dessa har mandat. Till exempel nämndes att det i handlingsplanen fanns med att man skulle samarbete med skolorna men om det inte står i skolornas planer så går det inte att få till. Det lyftes exempel på en bra fungerande samverkan mellan andra handlingsplaner och kommunerna. Utgångspunkten för dessa har varit en tydlig struktur där VGR rekommenderar och kommunerna beslutar. Inom fullföljda studier skulle vi kunna behöva skapa nya arbetssätt för att få till en ökad samverkan. Likaså att det undersöks vilka behov till exempel kommunerna har och önskar stöd i.

En utvecklad intern samverkan

Intervjuerna tyder på att det har skett en ökad intern VGR samverkan mellan olika avdelningar inom regional utveckling. Ett exempel är handlingsplanen som från början avsåg folkhälsa och SIM-medlen som var kopplade till regionutvecklingsnämnden. Dessa var dessa från början två separata spår men där nu SIM-medlen ses som en del av fullföljda studier.

Kraftsamlingen sägs också ha bidragit till ett ökat samarbete mellan olika delar av VGR. Det handlar om att man genom gemensamma beröringspunkter kunnat skapa ett ökat

22 https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/workspace/SpacesStore/1a954e44-6dfe-4260-b803-02a794ace07d/Remissversion%20regional%20utvecklingsstrategi%20f%c3%b6r%20V%c3%a4stra%20G%c3%b6taland%202021-2030.pdf?a=false&guest=true

samarbete. Samarbetet har i sin tur inneburit att vissa enheter upplever sig som mer kända internt vilket i sin tur bidrar till att man kunnat få insatser att dra åt samma håll. Eller som någon lyfter att man har skapat en ”överhörning”. Exempel som nämns där samverkan har ökat är utöver SIM-medlen även inom suicidprevention.

En stor region skapar en komplex samverkan

Genom att arbeta systematiskt med samverkan ser intervjupersoner att det har inneburit ett steg framåt inom flera områden. En stor region med många aktörer innebär som en intervjuperson uttryckte det ”en komplex samverkan”. Det handlar om 49 kommuner i en region där det finns olikheter. Det lyfts av intervjupersoner att det är viktigt att man ser dessa olikheter och att man använder olika modeller utifrån ett underifrånperspektiv.

Samverkan med VGR sker dels med hälso- och sjukvård, dels med nämnderna inom regional utveckling. Det uppges fungera i varierande grad, men det tycks som att samverkan har kommit längre vad gäller regional utveckling. Det lyfts i intervjuer att det finns en bra ambition vad gäller hälso- och sjukvård men att det skulle kunna vara mer fokus på utvecklingssamarbetet mellan skolan och hälso- och sjukvårdens olika insatser som BUP samt ungdomsmottagningar. Det tycks även finnas ett gemensamt behov av kompetens angående barns hälsa och elevers behov. Bilden som ges är att det finns exempel på bra samarbeten men att dessa snarare handlar om till exempel enskilda personer eller sjukvårdsnämnder tillika att kommunerna arbetar på olika sätt. Ett exempel som lyfts är att det fanns en ambition att skapa en basmodell i ett samarbete inom Västkom och VGR med koppling till psykisk hälsa bland unga. Även om arbetet i sig genererade resultat ledde det inte till någon basmodell.

Inom ramen för regional utveckling nämns att det finns en strukturerad samverkan mellan VGR och kommunalförbunden kopplat till såväl VG2020:s rekommendationer som de delregionala tillväxtmedlen. Det lyfts också som en typ av kraftsamling genom att Västgruppen organiserade ansvaret för genomförandet av VG2020-rekommendationerna med en person från VGR respektive en från ett kommunalförbund. Dock var detta ett tillfälligt tillvägagångssätt som upphörde 2018. Vidare finns det inom ramen för de delregionala tillväxtmedlen en möjlighet att ha en diskussion om behov och aktörers möjligheter. Ett annat exempel på en redan strukturerad samverkan där frågor kan lyftas är kompetensråden. Även om det finns exempel på strukturell samverkan lyfts att VGR skulle behöva se över sin organisationsmodell för att undvika att man hämtar sin information från olika håll, till exempel kompetensråden eller i möten direkt med kommunalförbunden.

Kommunala nivåns olika områden

Precis som att det finns olika avdelningar involverade vid VGR är olika delar av den kommunala verksamheten involverad. Bilden som ges av några är att det i flera fall är skolan som saknas. Ett exempel är att det i flera samarbeten finns representation från individ- och familjeomsorg (IFO) men däremot saknas skolan. Detta handlar enligt den intervjuade från att det finns en lagstiftning kopplat till samordnad individuell plan [23](SIP)

[23] En samordnad individuell plan, SIP, ska upprättas tillsammans med brukare och patient om insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård behöver

där inte skola och skolhälsovård är med. Enligt hen behöver samverkansgrupper och projekt ses över och bemannas så att de aktörer som behövs är med.

Det är, som tidigare nämnts, en komplex samverkan både utifrån antal kommuner och många olika chefsnivåer. En av de intervjuade på kommunalförbunden beskriver därav ett behov av att få till en systematisk samverkan med viktiga berörda parter. Det finns en samverkan genom referensgrupper men det saknas ibland viktiga aktörer. Här nämndes särskilt elevhälsan som har varit svår att nå men samtidigt central. Kraftsamlingen har enligt en intervjuad varit en möjlighet att skapa en större kraft att få med kommunerna vilket är ett arbete som behöver fortsätta.

Samverkan inom projekt eller ordinarie arbete?

I sammanställningen av folkhälsostrategernas enkätsvar lyfts betydelsen av fokus på samverkan och samordning av ordinarie processer. Vidare även ett behov av att utveckla kvaliteten inom verksamheternas grunduppdrag. Även om möjligheter till projektfinansiering nämns så är det tydligt att fullföljda studier här ses som en utmaning som framför allt handlar om hur olika organisationer, verksamheter och professioner tillsammans utför sina gemensamma uppdrag runt barn och unga.

Det är dock så att i intervjuer lyfts ett flertal olika projekt som har genomförts, till exempel *En skola för alla* där Skaraborg, Fyrbodal och Boråsregionen gemensamt var med. Enligt uppgift har detta projekt skapat en samverkan och ett stort engagemang inom flera olika personalgrupper.

Även om kommunalförbunden arbetar olika med frågan beroende på deras mandat har det regiongemensamma nätverket (se vidare i avsnitt *3.2 Organisering*) gjort att man bland annat har kunnat utbyta erfarenheter samt diskutera gemensamma utmaningar och resultat. Nätverket har pågått under fem års tid och gjort att kommunalförbunden kommit närmare varandra.

Vilka saknas i samarbetet?

Utifrån de frågor som ställdes i intervjuerna lyfts inte konstigt nog framförallt VGR, kommunalförbunden och kommunerna. Andra aktörer som kan ha en viktig roll men som saknas eller som finns med men på annat sätt är såväl näringslivet som det civila samhället.

När det gäller näringslivet har frågan om fullföljda studier, om än begränsat, varit med i samtalen med de stora bolagen. Ett konkret exempel är dialogen med Volvo Cars utifrån vad de kan göra för barn och unga som ett samhällsansvar. Utifrån ett näringslivsperspektiv lyfts även fullföljda studier på längre sikt vara en fråga för kompetensförsörjning och tillgång till praktikplatser.

Både från regional och delregional nivå lyfts det civila samhället och att de skulle kunna spela en än viktigare roll. Likväl den statliga nivån – särskilt Arbetsförmedlingen – nämns som bra att få med i ett ökat samarbete. Även om det inom ramen för genomförandet till

exempel har funnits en forskningsplattform för barn och ungas hälsa och livsvillkor lyfts även fortsättningsvis att akademin behöver vara med.

För att lyckas involvera fler aktörer lyfts att det behövs en strategi för detta. Det är inte tillräckligt med en större konferens för att nå hela vägen.

4.3.1 Utvärderingens kommentarer

Som vi nämnt i utvärderingen är ett utpekat syfte med kraftsamlingen enligt handlingsplanen att förmedla kontakter för samverkan. I handlingsplanen lyfts även att man vill ta sin utgångspunkt i ordinarie styrnings- och ledningsstruktur samt ordinarie verksamhet för att bli hållbart. Bilden som ges i utvärderingen är att man å ena sidan har gjort detta men å andra sidan är det också en del projekt som lyfts, inte minst på delregional nivå.

I handlingsplanen lyfts också utmaningen om vem som ansvarar, vem som har kunskap och vilka som bör vara med. Utvärderingen visar att det sker en samverkan och att till exempel den interna VGR-samverkan upplevs ha utvecklats. Även samverkan mellan olika aktörer har utvecklats. En aspekt som lyfts i intervjuerna är att det har skett en förändring kopplat till ”vem som äger frågan”. I uppstarten var det inte självklart att VGR hade en roll i frågan, men utifrån bredden i upplägget så har det blivit mer självklart. Man kan här å ena sidan säga att det är bra att frågan om fullföljda studier har breddats att inkludera många olika aspekter, men å andra sidan om ”alla” aspekter som finns runt unga och barn inkluderas ökar kanske risken för otydlighet.

Men är rätt aktörer med? Som lyfts i utvärderingen är Västra Götaland en stor region med olikheter som gör att det är komplext att få till samverkan. Utvärderingen visar särskilt att det finns önskemål om att få in mer av skola, elevhälsa och BUP i samarbetet. Det är dock inte klart om det är görligt eller hur det i så fall skulle gå till om alla som arbetar i till exempel inom skolan som rektorer, lärare mm ska vara delaktiga i det som genomförs inom ramen för kraftsamlingen? För även om ambitioner finns så måste det sättas i perspektiv kopplat till resurser. Aktörer som i handlingsplanen beskrivs som viktiga att involvera är idéburen sektor, akademi och privat sektor. Här är bedömningen att det verkar återstå en del arbete även om det ges exempel på insatser där näringslivet medverkar. I deltagaranalysen från 2019 för den årliga konferensen visar att det är en stor kommunal och regional medverkan men även såväl akademi, privata företag som idéburen sektor deltog.

Vad gäller områden att samverka inom lyfts i utvärderingen ett än tydligare fokus på insatser för att lösa potentiella problem i tidiga skeden, för att så långt det är möjligt minska behovet av att elever behöver specialistvård såsom BUP. Hur kan vi mötas för att skapa bästa möjliga förutsättningar för eleven istället för att ansvaret skyfflas mellan aktörer?

4.4 VGRs roll vad gäller arbetet (HP och Kraftsamlingen)

En viktig men något oklar roll

I intervjuerna med representanterna i den interna styrgruppen framgår tydligt att VGR:s roll ses som viktig för arbetet med fullföljda studier. Då det är ett brett område med många involverade aktörer är det värdefullt att kombinationen hälso- och sjukvård, folkhälsa och arbetsmarknad finns inom VGR:s verksamhet. Samtidigt framgår att kontakterna med kommunerna behöver förstärkas, då det många gånger handlar om informationsutbyte snarare än konkret samhandling. Det krävs fortsatta insatser för att samla relevanta aktörer och arbeta mot ett gemensamt mål. En sammanhållande aktör lyfts som viktig, liksom en välfungerande kunskapsspridning såväl i kommunala verksamheter som inom VGR. Därtill framkommer synpunkter om att fullföljda studier som insatsområde behöver uppmärksammas av fler verksamheter inom VGR - även att VGR:s roll inte varit tillräckligt definierad. Utan mer ingående kunskaper kan det vara svårt att förstå sambandet mellan handlingsplan och kraftsamling. Det ses som viktigt att VGR fortsatt har en ledande och samordnande roll i arbetet med fullföljda studier.

Behov av ökad samordning – internt och externt

För kommunalförbunden är det tydligt att VGR har en betydelsefull roll inom fullföljda studier genom kopplingen till vård, BUP och BVC etc. Det ses som viktigt med stöttning, kompetensutveckling och förebyggande arbete inom de områdena. Av intervjusvaren framgår dock behovet av en ökad samordning internt mellan VGR:s olika verksamheter. Arbetet upplevs stundtals som spretigt och det är svårt att se hur olika insatser kopplar an till varandra. Som exempel nämns kompetensplattformen och kontakten med enskilda kommuner angående sociala investeringsmedel. Flera lyfter att VGR borde ha en mer samordnad och tydlig roll, arbeta mer med uppföljning och stödja processer på kommunal nivå. VGR bör ha en överblick, kunna lyfta goda exempel och koppla samman likartade kommuner som inte nödvändigtvis tillhör samma kommunalförbund.

Skilda uppfattningar i kommunernas remissvar

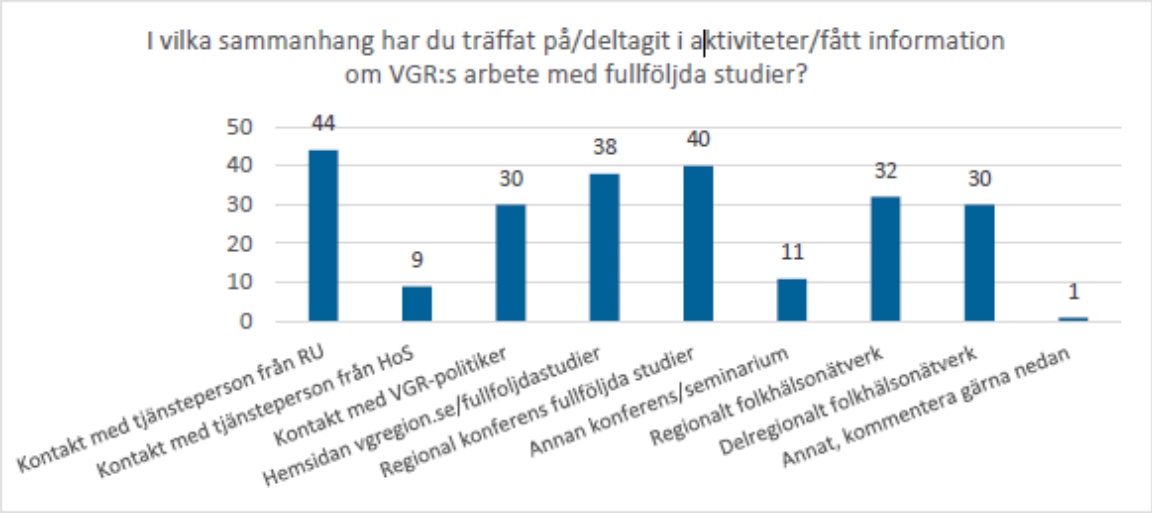
Då fullföljda studier finns med som en kraftsamling i förslaget till ny regional utvecklingsstrategi har flera av Västra Götalands kommuner lämnat specifika kommentarer i frågan. I svaren syns olika uppfattningar angående VGR:s roll. Ett par kommuner har svårt att se hur fullföljda studier kan vara en fråga för VGR, med hänvisning till det statliga och kommunala uppdraget. Medan andra ställer sig positiva till en kraftsamling på regional nivå. Flera nämner att den psykiska hälsan i hög grad påverkar förmågan att fullfölja sina studier och att VGR därmed har en betydelsefull roll genom ansvaret för hälso- och sjukvården. Flera kommuner efterlyser en bättre samverkan mellan elevhälsa, BUP och primärvård för att kunna tillhandahålla adekvat hjälp i rätt tid. VGR:s bidrag till fullföljda studier genom utveckling inom hälso- och sjukvården är ett åtagande som behöver förtydligas.

VGR:s arbete med fullföljda studier välkänt hos folkhälsostrategerna

Enkäten till folkhälsostrategerna innehåller en fråga som berör VGR:s roll. Det handlar om i vilken utsträckning den svarande har märkt av att VGR prioriterat barn och ungas förutsättningar för fullföljda studier. På denna fråga svarar 36 svarande *mycket*, 10 *något*

och ingen svarar *inte alls*. I sammanställningen nämns att det är viktigt att påpeka att strategerna ”är starkare länkade till VGR än de flesta andra yrkesgrupper inom kommunerna”. I figuren nedan visas i vilken sammanhang de informerats om VGR:s arbete med fullföljda studier – där enkätsvaren visar att en stor del av kontakten skett via tjänstepersoner vid regional utveckling (RU) samt genom den regionala konferensen om fullföljda studier.

Figur 3: I vilka sammanhang har VGRs arbete nått ut till folkhälsostrategerna?

Källa: Fullföljda studier och kommunerna, enkätundersökning bland folkhälsostrateger i Västra Götaland

4.4.1 Utvärderingens kommentarer

Vilken roll som Västra Götalandsregionen kan ha hänger samman med resonemanget i tidigare avsnitt kopplat till frågan *Vem ansvarar, vem har kunskap och vilka bör vara med i insatser*. Svaren från både den interna styrgruppen och från kommunalförbunden visar att VGR har en tydlig roll i arbetet med fullföljda studier. Vikten av en samordnande aktör betonas av styrgruppen, men från kommunalförbundens håll lyfts att rollen behöver vara tydligare definierad samt att VGR är en viktig part främst på grund av kopplingen till hälso- och sjukvården. Från externt håll önskas en bättre samordning mellan VGR:s verksamheter och stöd i form av uppföljning och kunskapsspridning mellan de olika delregionerna.

Det är endast ett fåtal av regionens 49 kommuner som specifikt nämner fullföljda studier i sina remissvar för den nya regionala utvecklingsstrategin. Emellertid framgår skilda åsikter i de inkomna svaren, angående vilken roll regionen bör ha (eller inte ha) i den fortsatta kraftsamlingen på fullföljda studier. I intervjuerna med den interna styrgruppen nämns att kontakterna med kommunerna behöver förstärkas, vilket också bekräftas från kommunala och delregionala aktörer. Det kan vara angeläget att diskutera hur ett sådant arbete ska ske i praktiken, då den årliga konferensen tas upp som ett exempel på information snarare än dialog.

4.5 Handlingsplanen och delområden för fullföljda studier

Handlingsplan fullföljda studier 2017-2020 innehåller ett antal delområden som valts ut som särskilt viktiga för VGR:s verksamhet (som berörs mer ingående i avsnitt *3.1 Kraftsamlingen för fullföljda studier*).

1. Främja långsiktig och hållbar samverkan mellan olika samhällsaktörer
2. Främja psykisk hälsa och tidig kognitiv utveckling
3. Minska de negativa effekterna av ogynnsamma livsvillkor och levnadsvanor
4. Stimulera intresset för studier
5. Skapa förutsättningar för goda skolresultat för ungdomar med migrationsbakgrund

Fortsatt aktuella områden men med ytterligare förslag från intern styrgrupp

Flera av respondenterna i den interna styrgruppen upplever att handlingsplanens delområden fortfarande är aktuella och att det sker en ständig bevakning av vad som görs inom respektive område. Dialogen har haft sin utgångspunkt i områdena som utvecklades utifrån BHU:s fem rekommendationer (se vidare i avsnitt *3. Bakgrund – fullföljda studier*). Till viss del inkluderas områdena i de nya målen för social hållbarhet.

Då arbetet i och med nya strategidokument snart går över i en annan fas, lyfts som viktigt att inte tappa fart i arbetet samt att än mer involvera kommunerna. Ett annat område som nämns som viktigt att fokusera på är en systematisk samverkan med skolan, för att bidra till ”rätt start i livet”. Ytterligare en aspekt som lyfts i intervjusvaren är den påverkan ”fake news” och sociala medier har för koncentrationsförmågan och det psykiska välmåendet – hur viktigt det är att ha en medie- och kommunikationskunnighet.

Skilda uppfattningar hos kommunalförbunden

För Skaraborgs kommunalförbund har handlingsplanen varit en del av deras eget arbete med fullföljda studier. Delområdena stämmer väl överens med insatser de själva drivit projekt inom, såsom arbetet med ungdomar med migrationsbakgrund och förbättrade skolresultat. Det är även så att det till skillnad från övriga delregioner finns en enhet (Skaraborgsenheten) som under flera år varit kopplad till avdelning social hållbarhet (men tillhör numera Regionhälsan). Skaraborgsenheten har det samlade ansvaret för att främja befolkningens hälsa på uppdrag av Östra hälso- och sjukvårdsnämnden. I intervjuerna med de övriga tre kommunalförbunden är det däremot tydligt att handlingsplanen ses som VGR:s egen och fokuserar på vad VGR kan utveckla inom ramen för sitt ansvarsområde.

Folkhälsostrategernas synpunkter inkluderar flera förslag

Som lyftes i tidigare avsnitt anser folkhälsostrategerna att handlingsplanens delområden är fortsatt relevanta för kommunerna framgent. I enkätsammanställningen lyfts fyra andra områden som förslag. Hälso- och sjukvård nämns som möjligt eget område, liksom jämlika förutsättningar baserat på kön och socioekonomiska förutsättningar – inte enbart migrationsbakgrund. I sammanställningen syns att vissa menar att till exempel migrationsbakgrund, jämlikhet och mänskliga rättigheter skulle kunna genomsyra handlingsplanen som helhet. Vidare lyfts även jämställdhet och könsnormer samt föräldrastöd.

Övriga synpunkter kring delområden i handlingsplanen som syns i sammanställningen av enkätsvaren är bland annat vidga psykisk hälsa till även den fysiska och sociala hälsan och därmed ha helhetssyn på hälsa samt sätt fokus på de lokala/regionala aktörerna och att etablera samverkan med primärvård m.m. på lokal nivå där det saknas mandat kring samverkan.

4.5.1 Utvärderingens kommentarer

Delområdena i handlingsplanen ses som fortsatt aktuella av både interna och externa respondenter. Från kommunalförbundens håll lyfts dock att handlingsplanen har ett tydligt VGR-perspektiv och inte har varit vägledande i deras arbete med fullföljda studier. Undantaget är Skaraborgs kommunalförbund som i högre grad har tillämpat handlingsplanen i sitt eget arbete. Detta kan som togs upp tidigare förklaras av att folkhälsoplanerarna till skillnad från de övriga kommunalförbunden är VGR-anställda. Därigenom finns en annan delregional koppling till VGR:s egna styrdokument i beslutsvägar och kommunikation.

Det är viktigt att notera, då det kan ha betydelse även i andra sammanhang och kan eventuellt bidra till att förutsättningarna ser olika ut i olika delar av Västra Götaland. I svaren från såväl intern styrgrupp som folkhälsostrateger betonas vikten av en utvecklad samverkan mellan VGR:s verksamheter, kommuner och skolor. Även om innehållet i handlingsplanen är fortsatt aktuellt att fokusera på är det tydligt att en gemensam kraftsamling även bör ha en gemensam plan för genomförande.

4.6 Framtid

Då fullföljda studier är på förslag som en av fyra kraftsamlingar i den kommande regionala utvecklingsstrategi som ska gälla perioden 2021-2030 ställdes frågor i intervjuerna avseende framtiden.

En fortsatt kraftsamling som kräver en bredare samverkan

Den interna styrgruppen lyfter att det är viktigt att ta tillvara på gjorda erfarenheter, men att det samtidigt behövs nya förbättrade angreppssätt och organisationsformer. En viktig del är kunskapsspridning, testning och möjlighet att tillämpa framgångsrika modeller på ett bredare plan. Resurser och erfarenheter varierar mellan kommunerna och så även mellan kommunalförbunden. Att inrätta ett eller två resurscentrum för fullföljda studier lyfts fram som en möjlig framtida organisation för att på så sätt tillhandahålla en samlad kompetens på området dit skolor eller kommuner med behov kan vända sig och få stöd.

Flera av de intervjuade betonar att det krävs ett utökat samarbete samt en gemensam handlingsplan eller överenskommelse med kommunerna. En framtida prioritering bör vara att involvera fler parter i arbetet med fullföljda studier och enas kring en gemensam inriktning. På grund av frågans komplexitet är det angeläget att inkludera fler perspektiv – såväl nationella nätverk som det civila samhället och kulturens betydelse.

Samverkan, samsyn och tidigare insatser viktigt att fokusera på framgent enligt VGR:s tjänstepersoner

Ett urval av de tjänstepersoner som arbetar med insatser kopplat till fullföljda studier har som en del av uppföljningen svarat på en enkät. Däribland har de fått möjlighet att beskriva vad de anser vara betydelsefullt i en fortsatt kraftsamling på fullföljda studier. Merparten

av svaren rör samverkan på olika sätt. Att i en bredare samverkan skapa välfungerande strukturer mellan VGR och kommunerna, mellan elevhälsa och sjukvård, med det civila samhället eller internt mellan koncernstaberna regional utveckling och hälso- och sjukvård. Flera nämner vikten av en utökad uppföljning och kunskapsgenererande insatser för att kunna utarbeta insatser som får effekt för målgruppen. Det efterlyses även en samordnad bild av hur vi möter utmaningen och att vi behöver fokusera arbetet till ett färre antal gemensamma mål. Därtill är det flera som beskriver att kraftsamlingen behöver breddas, dels genom tidiga insatser för barn och föräldrar, dels genom stöd till dem som redan hamnat utanför arbetsmarknaden och behöver återuppta sina studier för att kunna skapa en egen försörjning.

De största utmaningarna framåt beskrivs främst vara brist på dialog, samordning och samutnyttjande av kompetenser. Det syns en farhåga att elever med behov hamnar mellan stolarna och flera lyfter att barn och unga behöver säkras det stöd de behöver oavsett vilken verksamhet i kedjan de vänder sig till. Brist på resurser nämns vara ett annat hinder i arbetet, däribland bemanningssvårigheter som gör att det blir svårare för aktörer att delta i närverk och samarbeten. Ett tredje område som flera av respondenterna nämner är de socioekonomiska klyftorna och den ökande ojämlikheten i samhället och problematiken att förutsättningarna kan se olika ut beroende på var individen bor.

Viktigt att se styrkor i olikheterna och skapa en långsiktig struktur

Även från kommunalförbundens håll lyfts ett behov av att arbeta med fullföljda studier på en bredare front. Komplexiteten ligger i den mängd aktörer som på olika sätt har ett ansvar i frågan. Det behövs en organisationsmodell där samtliga relevanta parter finns med – även näringslivet och betydelsen av en effektiv praktiksamordning. Flera ställer sig frågan om målgruppen behöver breddas till att även innefatta UVAS (unga vuxna som varken arbetar eller studerar) och vuxna som står långt ifrån arbetsmarknaden. En diskussion bör inkludera hur vi tänker kring det livslånga lärandet och att studier kan fullföljas även senare i livet.

En viktig aspekt beskrivs vara att organisering och arbetssätt kan variera i olika delar av regionen. Till exempel bedriver vissa av kommunalförbunden ett projektbaserat arbete med fullföljda studier, medan andra har satsat på att bygga upp en stark kompetensbas i sin egen organisation. Det lyfts därtill som viktigt att låta kommunerna styra arbetet utifrån sina förutsättningar. VGR beskrivs ha en betydelsefull roll i att arbeta med uppföljning och omvärldsbevakning – inte genomföra likriktade eller ”påtvingade” insatser.

Framgent lyfts som viktigt att bygga vidare på gjorda erfarenheter och att skapa långsiktigt hållbara lösningar och minskad projektifiering. Även här nämns att ett kunskapscenter för fullföljda studier skulle kunna etableras, för att samla den kunskap som finns och för att arbeta med ett bredare uppdrag för hela Västra Götaland. Långsiktiga åtaganden och finansiering ses som avgörande för att få resultat. Dock lyfts vissa farhågor att centret och resurserna kommer att koncentreras till Göteborg.

Vikten av långsiktighet och ansvarsfördelning berörs i remissvaren

Likväl i kommunalförbundens remissvar lyfts vikten av långsiktighet och uthållighet. Genomförandet av insatser för fullföljda studier behöver präglas av kunskapsbaserade metoder, för att öka träffsäkerheten och effektiviteten. Såväl tidiga insatser som flexibla utbildningsutbud för dem som står utanför arbetsmarknaden nämns som värdefulla. Ett par av kommunerna beskriver i sina remissvar att ansvaret inte endast bör ligga på skolorna, då

frågan i hög grad berör exempelvis socialtjänst och vårdgivare. Det kan finnas en variation mellan de olika skolorna i en och samma kommun, med stora skillnader i skolresultat. För att öka antalet elever som fullföljer sina studier behöver vi kunna erbjuda stöd till skolor utifrån deras behov. Även ett mer utvecklat samarbete mellan skola och sjukvård för att förbättra elevers hälsa lyfts fram som viktigt.

Folkhälsostrategerna poängterar samverkan och ett bredare perspektiv
I enkäten till folkhälsostrategerna fanns en öppen fråga om vad är betydelsefullt för en kraftfull kraftsamling med utgångspunkt i nya RUS:en. Sammanställningen som finns lyfter att mest frekvent som framgångsfaktor är att det inom kraftsamlingen erbjuds utbildningar, konferenser och kunskapsunderlag. Folkhälsostrategerna lyfter även att de efterlyser kontakt och nätverk där de kan få stöd i sitt yrkesliv.

En förutsättning för att få till en gemensam kraft i kraftsamling är enligt sammanställningen att frågan är tydligt prioriterad av såväl politik som ledning på olika nivåer. Likaså att detta kommuniceras tydligt i olika forum och att prioriteringen syns i styrdokument. I sammanställningen går man även in på att svarande lyfter att det är betydelsefullt med det bredare perspektivet, det vill säga att fullföljda studier inte enbart är en skolfråga utan berör hela uppväxttiden och som en fråga att skapa jämlika förutsättningar både geografiskt som i livsvillkor och hälsa.

Den samverkan som behövs måste finnas både på olika nivåer geografiskt men även mer strategiskt och övergripande. Särskilt samverkan socialtjänst, skola och hälso- och sjukvård lyfts som viktig.

5.6.1 Utvärderingens kommentarer

I och med den kommande regionala utvecklingsstrategin kommer fullföljda studier vara ett område som en mängd aktörer behöver förhålla sig till och gemensamt kraftsamla kring. Många goda erfarenheter har skapats under tiden för nuvarande handlingsplan och flera år tidigare. Erfarenheter som behöver tas tillvara och kommuniceras för att säkerställa en effektiv och lärande process. Att så många aktörer inom flera sektorer berörs av fullföljda studier gör att frågan blir svårhanterad, både när det gäller samverkan och ansvarsfördelning.

Av intervjuer och enkäter framgår tydligt att samverkan behöver breddas samt att dialogen och förståelsen för hur verksamheterna fungerar behöver öka. Ett återkommande exempel är samspelet – eller bristen på detsamma – mellan elevhälsa och primärvård/BUP. Ett annat exempel är betydelsen av organisationer kopplade till elevens fritid, såsom idrottsföreningar. En begränsning i utvärderingen är att vi endast har pratat med representanter för regional och delregional nivå. För om samverkan även utvecklas vad gäller andra aktörers deltagande som idéburen sektor och näringslivet, i framtiden så är det av vikt att deras perspektiv också lyfts och blir tydliga.

För Västra Götaland innebär en enad kraftsamling på fullföljda studier en särskild utmaning på grund av det stora antalet kommuner och de varierande förutsättningar som de har att verka utifrån. Inte bara samverkan behöver breddas, utan – enligt vissa – även målgruppen för kraftsamlingen. För att en samsyn kring gemensamma prioriteringar ska kunna åstadkommas behöver det blir en enighet kring om fokus ska ligga på barn i BVC,

för- och grundskola eller även inbegripa individer i vuxen ålder som inte fullgjort sin skolgång och eventuellt står utanför arbetsmarknaden.

En avgörande fråga är hur den fortsatta kraftsamlingen ska organiseras. Resurs- och kunskapscentra pekas av flera ut som en möjlig lösning. Resurser behöver då tillföras för att kunna samla och driva arbetet i regionen som helhet. Vissa kommuner kan därtill behöva särskilt stöd för att frigöra tid att arbeta strategiskt med fullföljda studier vid sidan av sina ordinarie uppdrag.

5. Sammanfattande övergripande kommentarer

I utvärderingen har vi lyft kommenterar efter avsnittet som rör nytta, resultat och framtid. De olika delavsnitten i utvärderingen hänger samman och kan utifrån ett mer övergripande perspektiv sammanfattas till:

- ***Kraftsamling eller hopsamling?*** Kraftsamling fullföljda studier ter sig vara ett sätt att samla och beskriva de aktiviteter som sker. Det syns ett behov av ett paraply för området just på grund av den mängd insatser som görs och på grund av det fragmenterade ansvar som finns för att ge eleven bästa möjliga förutsättningar att fullfölja sina studier. Det kan vara angeläget att i det fortsatta arbetet ha en gemensam syn på vad kraftsamlingen innebär. Mer riktade insatser och extra resurser, dialog och samverkansprocesser, ett sätt att tydliggöra satsningar mot ett gemensamt mål?
- ***Synliggör beröringspunkterna mellan det strategiska och det operativa arbetet.*** Kraftsamlingen anges medfört att fullföljda studier hamnat högre upp på agendan. Men i vilken grad upplever skolor att deras arbete är en del av en kraftsamling? Det framgår att kontakterna mellan VGR och kommunerna behöver förstärkas. Med andra ord efterlyses en tydligare koppling mellan arbetet på strategisk och operativ nivå. Även om flera projekt och insatser visar på goda resultat verkar utmaningen fortsatt ligga i mängden aktörer och ansvarsområden inom en stor och heterogen geografi. Hur kopplar visionära formuleringar på övergripande nivå an till mängden projekt/insatser som bedrivs lokalt? Kan vi knyta ihop det på ett bättre sätt som innebär att förflyttning mot målet att fler elever lämnar skolan med godkända betyg synliggörs?
- ***Vikten av samling i kraftsamling.*** Då den regionala utvecklingsstrategin och kraftsamlingarna däri är gemensamma för territoriet vore det fördelaktigt att enas kring gemensamma planer, istället för att VGR har sin egen som ändå till stor del förutsätter samverkan och berör externa aktörers ansvarsområden. Genomgående i alla delar av utvärderingen är betydelsen av samverkan. Trots att samverkan på området skett i flera år, även innan ”kraftsamlingen”, framgår fortfarande en stor förbättringspotential. Överblickbarheten, samordningen och kunskapsspridningen blir än mer viktigare i en stor och fragmenterad

region. Hur involveras relevanta aktörer och hur hanterar vi delregionala skillnader i förutsättningar och angreppssätt?

2021-01-19

Dokumentnamn: *Samling ger kraft? Processutvärdering av Kraftsamling och handlingsplan fullföljda studier 2017-2020*

Kontaktperson: Åsa Rydin Svenberg och Monica Emanuelsson, koncernavdelning data och analys

Du kan ladda ner fler exemplar på www.vgregion.se/analysporten

